

Díky zástupci ombudsmana jednali na Ministerstvu spravedlnosti o změnách ve veřejném opatrovnictví i přímo lidé s postižením

7.9.2023 - | Veřejný ochránce práv

Obce nastupují jako veřejní opatrovníci ve chvíli, kdy se pro člověka s omezenou svéprávností, nenajde vhodný opatrovník mezi jejich blízkými.

Jak ukázal i výzkum veřejného ochránce práv, je zvláště pro malé obce veřejné opatrovnictví problematické zajistit. Připravovaná změna občanského zákoníku by proto měla umožnit převedení opatrovnictví na jinou obec. To by mělo pomoci nejen samosprávám, ale především samotným opatrovaným.

Na dobu, kdy měli veřejného opatrovníka, vzpomínali na jednání na Ministerstvu spravedlnosti i Kamila a Jaroslav Ježkovi. Oba si prošli životem v domově pro lidi s postižením, omezením svéprávnosti i jejím navrácením. Jako takzvaní sebeobhájci veřejně mluví za sebe i lidi v podobné situaci a tím se zasazují o zlepšení podmínek pro lidi s postižením. Vysvětlili, co od opatrovníků a podpůrců potřebují: *„Chtěli bychom, aby s námi opatrovníci víc mluvili, víc nás respektovali. Byli bychom rádi, aby nám opatrovníci věřili, a ne aby nás neustále podezřívali.“*

Další ze sebeobhájců poukázali i na nedůstojné podmínky při jednáních, když musí na úřadě při rozhovoru s opatrovníci stát u okénka na přepážce. Vadí jim nedostatek soukromí a to, že rozhovorům často naslouchají jiní lidé. Ponižující je podle nich i povinnost předkládat účtenky za drobné částky, které utratili za kávu či za zmrzlinu. Vadí jim také leckdy nepružné jednání: *„Když chci jít dnes do kina, dostanu peníze třeba až za týden. To už mě přejde chuť jít do kina,“* popsal jeden z účastníků jednání.

„Kdo je sebeobhájce“

Sebeobhájci jsou lidé s postižením, kteří chtějí sami pomáhat, předávat svoje zkušenosti a zasazovat se o zlepšení svého postavení ve společnosti.

- Ukazují veřejnosti, že lidé s postižením mají co nabídnout a proč je důležité jejich hlas slyšet.
- Prosazují práva lidí s postižením.
- Zajímají se o dění kolem sebe.
- Učí se stát si za svým a pomáhají v tom ostatním.
- Mění věci, které se jim nelíbí.
- Všímají si dalších lidí a pomáhají jim.
- Mluví o lidech, jejichž práva jsou porušována. Zajímají se o to, jak to změnit.

Zdroj: <https://rytmus.org/sebeobhajci/>

Se zapojením lidí s postižením do tvorby právních předpisů, které se jich týkají, počítá i Úmluva o

právech osob se zdravotním postižením. Její naplňování v Česku monitoruje od roku 2009 právě veřejný ochránce práv. *„Jsem rád, že jsme dnes mohli sebeobhájce vyslechnout a diskutovat s nimi o tom, co pro ně plánovaná novela znamená a jaké další problémy v oblasti podpůrných opatření je pálí. Šlo o jedno z prvních, ne-li vůbec první setkání podobného druhu. Ukázalo, jak může participace lidí s postižením na tvorbě zákonů vypadat v praxi a jaké poznatky může přinést těm, kdo právní úpravu připravují,“* ocenil zástupce ombudsmana Vít Alexander Schorm, a dodal: *„Metodám zajištění participace těchto lidí se budeme v Kanceláři veřejného ochránce práv spolu se sebeobhájci dál věnovat.“*

Sebeobhájci rovněž zdůraznili, že zásah do svéprávnosti a opatrovnictví nevnímají jako vhodné řešení, na rozdíl od mírnějších opatření, jako je nápomoc prostřednictvím podpůrce. Občanský zákoník z roku 2012 počítá, že by soudy měly přednostně využívat mírnější způsoby podpory v právním jednání, jako je nápomoc při rozhodování nebo zastoupení členem domácnosti. Statistiky Ministerstva spravedlnosti i poznatky veřejného ochránce práv ale potvrzují, že v soudní praxi stále převládá omezování svéprávnosti a ustanovení opatrovníka před alternativami, které umožní lidem s postižením žít podle jejich možností nezávislý život.

Související odkazy

- výzkumná zpráva (2021) Křižovatky ochrany. Zkušenosti obcí při výkonu opatrovnictví a dalších úkonech při ochraně zranitelných dospělých
- výzkumná zpráva (2021) Křižovatky autonomie. Praxe soudů při rozhodování o podpůrných opatřeních
- leták Podpora v právním jednání
- leták Opatrovník
- Tisková zpráva 21. 6. 2023: *Tisíce lidí se zdravotním postižením jsou v Česku omezeny ve svéprávnosti, přitom by mnohým stačila jen podpora, shodují se členové poradního orgánu ombudsmana*
- Tisková zpráva 5. 5. 2023: *Zástupce ombudsmana: U podpůrných opatření je podstatné mít komplexní právní úpravu a jednotného gestora a zapojit do rozhodování o změnách opatrovance*
- Tisková zpráva 15. 12. 2021: *Obce jako veřejní opatrovníci komunikují se soudy různě - chybí jim jednotné vedení*
- Tisková zpráva 15. září 2020: *Veřejný opatrovník nesmí přenášet své povinnosti na poskytovatele pobytové sociální služby*
- Tisková zpráva 4. října 2019: *Opatrovník nemůže ignorovat přání člověka, jehož zájmy má zastupovat*

https://www.ochrance.cz/aktualne/diky_zastupci_ombudsmana_jednali_na_ministerstvu_spravedlnosti_o_zmenach_ve_veřejnem_opatrovnictvi_i_primo_lide_s_postizenim